

KoGloss: Konstrukcijų glosarijai – naujas (svetimosios) kalbos mokymosi metodas

Eglė Kontutytė

Vokiečių filologijos katedra

Vilniaus universitetas

“Lingvistiniai, didaktiniai ir sociokultūriniai kalbos funkcionavimo aspektai”

Lietuvos edukologijos universitetas

2012-04-26

Education and Culture DG
Lifelong Learning Programme

ES projektas “KoGloss”

**Mokymosi visą gyvenimą (LLP) programos
projektas „KoGloss: Konstrukcijų glosarijai
besimokantiems dalykinės kalbos – vokiečių,
estų, latvių, lietuvių“**

2011-01-01–2012-12-31

Projekto partneriai

- Koordinatorius – Duisburgo-Eseno universitetas (Vokietija)
- Ventspilio aukštosios mokyklos Vertimo studijų fakultetas (Latvija)
- Vilniaus universiteto Vokiečių filologijos katedra (Lietuva)
- Tartu universiteto Vokiečių filologijos katedra (Estija)

Tikslas

- sukurti, taikyti ir aprašyti dalykinės kalbos konstrukcijų glosarijų sudarymo metodą
- bet kuriai nacionalinei kalbai ir bet kuriai temai (estų, latvių, lietuvių, vokiečių kalbomis, ekonomika)
- skatinti naujus mokymosi metodus, taikant šiuolaikiškas technologijas

Konstrukcija lingvistiniu požiūriu

**Remiantis konstrukcijų gramatika,
konstrukcija – kompleksiškas kalbinis
vienetas, turintis reikšmę ir formą (Fischer,
Stefanowitsch 2008, 5).**

Konstrukcija didaktiniu požiūriu

- Žmogus įsimena, išmoksta ir vartoja ne pavienius žodžius kaip pamatinius kalbos vienetus, bet žodžių junginius, vadinamuosius “leksinius blokus” (*chunk*) (Götze 1997, 11).
- “Leksiniu bloku” vadinamas kompleksiškas kalbinis vienetas, kuris su savo reikšme ir funkcija tam tikrame kontekste suprantamas ir produkuojamas holistiškai, t. y. kaip visuma (Handwerker 2008, 52).

Konstrukcijų glosarijų svarba mokantis kalbos

pačių mokinių ar mokytojų sudaryti žodynai, kur šalia įprastų gramatinių, semantinių nuorodų, būtų pateikiamos ir konstrukcijos (Handwerker 2008, 60-61)

KoGloss metodo etapai

- tekstyno sudarymas
- diskursui būdingų konstrukcijų nustatymas, taikant kalbos analizės kompiuterinę programą AntConc
- konstrukcijų kaip leksikografinių vienetų aprašymas virtualioje mokymosi aplinkoje Moodle
- konstrukcijų gretinimas

Tekstyno sudarymas

- 4 kalbų (estų, latvių, lietuvių, vokiečių) paraleliniai tekstynai
- tema – ekonomikos būklė
- viešai internete prieinami tekstai
- apie 3.000.000 ženklų su tarpais (liet. 163 tekstai, 3.001.025 ženklų)

Tekstyno sudarymas

- nuo 2005 iki dabar
- mažiausias teksto ilgis – 150 žodžių
- didžiausias teksto ilgis – 40 000 žodžių
(apie 100 puslapių)

Tekstyno sudarymas

- **Tekstų tipai:**
 - **institucijų publikacijos**
 - **mokslinės publikacijos**
 - **spaudos publikacijos (bendro pobūdžio ir ekonomikos spaudos tekstai)**

Tekstyno sudarymas

- teksto žanrai:
ataskaitos, komentarai, žinios, ekonomikos prognozės, interviu, mokslinės publikacijos, laikraščių straipsniai, biuleteniai ir t. t.
- adresantai:
bankai, ministerijos, žiniasklaida, prekybos rūmai, verslo įmonės, institucijos (pvz., statistikos departamentas, darbo birža), ekonomikos institutai ir t. t.
- reikšminiai žodžiai:
(makro)ekonomikos apžvalga, ekonomikos tendencijos, ekonomikos raida, (makro)ekonominės prognozės, ekonomikos rodikliai, ekonomikos būklė, ekonomikos smukimas, recesija, ekonomikos augimas, ekonomikos atsigavimas, ūkio raida, ūkio plėtra, augimas, BVP, eksportas, importas, infliacija, investicijos ir t. t.

Konstrukcijų nustatymas

- kūrėjas – prof. Laurence Anthony nemokama
- nedidelių tekstynų analizės AntConc programa
- tinka įvairioms kalboms (ir lietuvių kalbai)
- lengva naudoti

Būdingų leksemų sąrašo sudarymas

AntConc 3.2.4w (Windows) 2011

File Global Settings Tool Preferences About

Corpus Files

- 16MIN_2011_03_20
- AKIRA_2010_10_20
- ALFA_2008_Ekon
- ALFA_2009_05_14
- ALFA_2011_09_28
- ALFA_2011_10_28
- ALFA_2011_10_28
- ALFA_2011_11_04
- ATN_2011_11_22
- ATN_2011_Lietuv
- BALSAS_2007_06
- BALSAS_2007_06
- BALSAS_2007_08
- BALSAS_2007_11
- BALSAS_2007_11
- BALSAS_2007_11
- BALSAS_2008_04
- BALSAS_2008_05
- BALSAS_2009_04
- BALSAS_2009_05
- BALSAS_2009_10
- BALSAS_2009_11
- BALSAS_2010_05
- BERNARDINAI_200
- DELFI_2008_09_1
- DELFI_2009_03_3
- DELFI_2010_11_1
- DELFI_2011_09_2
- DIENA_2008_11_2
- DIENA_2010_04_1
- DIENA_2010_09_2
- DIENA_2011_03_2
- DnB_NORD_2005_0
- DnB_NORD_2006_0
- DnB_NORD_2010_L
- DnB_NORD_2011_A
- EKONOMIKA_2010
- EKONOMIKA_2011

Total No. 163

Files Processed

Reset

Concordance Concordance Plot File View Clusters Collocates Word List Keyword List

Hits

Total No. of Word Types: 39842 Total No. of Word Tokens: 367747

Rank	Freq	Word	Lemma Word Form(s)
1	13749	ir	
2	3585	proc	
3	3010	kad	
4	3002	m	
5	2367	yra	
6	2366	i	
7	1946	Lietuvos	
8	1823	darbo	
9	1811	o	
10	1784	iš	
11	1784	su	
12	1754	buvo	
13	1519	ekonomikos	
14	1398	ES	
15	1284	nuo	
16	1258	bei	
17	1215	metų	
18	1204	tik	
19	1184	tai	
20	1182	nei	
21	1172	BVP	
22	1168	dėl	
23	1089	iki	
24	1084	kaip	
25	1038	metais	

Search Term ☒ Words ☐ Case ☐ Regex

darbo

Advanced

Search Only

0

Display Options

☐ Treat all data as lowercase

Start Stop Sort

Sort by

Sort by Freq

Invert Order

Save Window

Exit

Konstrukcijų nustatymas, taikant funkciją “Clusters”

AntConc 3.2.4w (Windows) 2011

File Global Settings Tool Preferences About

Corpus Files

- 15MIN_2011_03_20
- AKIRA_TAI_2010_...
- ALFA_2008_Ekonos...
- ALFA_2009_05_14
- ALFA_2011_09_28
- ALFA_2011_10_28
- ALFA_2011_10_28
- ALFA_2011_11_04
- ATN_2011_11_22
- ATN_2011_Lietuv...
- BALSAS_2007_06_...
- BALSAS_2007_06_...
- BALSAS_2007_08_...
- BALSAS_2007_11_...
- BALSAS_2007_11_...
- BALSAS_2008_04_...
- BALSAS_2008_05_...
- BALSAS_2009_04_...
- BALSAS_2009_05_...
- BALSAS_2009_10_...
- BALSAS_2009_11_...
- BALSAS_2010_05_...
- BERNARDINAI_200...
- DELFI_2008_09_1...
- DELFI_2009_03_3...
- DELFI_2010_11_1...
- DELFI_2011_09_2...
- DIENA_2008_11_2...
- DIENA_2010_04_1...
- DIENA_2010_09_2...
- DIENA_2011_09_2...
- DnB_NORD_2005_0...
- DnB_NORD_2006_0...
- DnB_NORD_2010_L...
- DnB_NORD_2011_A...
- EKONOMIKA_2010...
- EKONOMIKA_2011...

Total No. 163

Files Processed

Reset

Concordance Concordance Plot File View Clusters Collocates Word List Keyword List

Total No. of Cluster Types: 5742 Total No. of Cluster Tokens: 9394

Rank	Freq	Cluster
1	226	darbo jėgos
2	162	darbo rinkoje
3	161	darbo rinkos
4	141	darbo užmokesčio
5	135	ir darbo
6	134	darbo užmokestis
7	106	darbo vietų
8	66	darbo našumo
9	47	į darbo
10	45	darbo rinką
11	40	darbo našumas
12	34	Lietuvos darbo
13	34	į darbo rinką
14	33	darbo jėga
15	33	vidutinis darbo
16	31	vidutinis darbo užmokestis
17	28	apsaugos ir darbo
18	25	darbo ir
19	24	darbo užmokestį
20	23	ir darbo rinkos
21	22	darbo ministerija
22	22	ir darbo ministerija
23	21	darbo vietas
24	21	laisvų darbo
25	21	laisvų darbo vietų

Search Term ☐ Words ☐ Case ☐ Regex ☐ N-Grams

Cluster Size

Min. Size Max. Size

Min. Cluster Frequency

Start Stop Sort Sort by

Search Term Position

☐ On Left ☐ On Right ☐ Invert Order

Save Window

Exit

Konstrukcijų nustatymas, taikant funkciją “N-Grams”

AntConc 3.2.4w (Windows) 2011

File Global Settings Tool Preferences About

Corpus Files

- 15MIN_2011_03_20
- AKIRA_2010_10_20
- ALFA_2008_Ekon
- ALFA_2009_05_14
- ALFA_2011_09_28
- ALFA_2011_10_28
- ALFA_2011_10_28
- ALFA_2011_11_04
- ATN_2011_11_22
- ATN_2011_Lietuv
- BALSAS_2007_06_1
- BALSAS_2007_06_1
- BALSAS_2007_08_1
- BALSAS_2007_11_1
- BALSAS_2007_11_1
- BALSAS_2008_04_1
- BALSAS_2008_05_1
- BALSAS_2009_04_1
- BALSAS_2009_05_1
- BALSAS_2009_10_1
- BALSAS_2009_11_1
- BALSAS_2010_05_1
- BERNARDINAI_200
- DELFI_2008_09_10
- DELFI_2009_03_30
- DELFI_2010_11_11
- DELFI_2011_09_28
- DIENA_2008_11_20
- DIENA_2010_04_10
- DIENA_2010_09_20
- DIENA_2011_03_20
- DnB_NORD_2005_0
- DnB_NORD_2006_0
- DnB_NORD_2010_L
- DnB_NORD_2011_A
- EKONOMIKA_2010_
- EKONOMIKA_2011_

Total No. 163

Files Processed

Reset

Concordance Concordance Plot File View N-grams Collocates Word List Keyword List

Total No. of N-Grams Types: 2225 Total No. of N-Grams Tokens: 61966

Rank	Freq	N-gram
1	519	taip pat
2	366	palyginti su
3	277	t y
4	276	ne tik
5	275	mln litų
6	273	iki proc
7	256	Be to
8	255	daugiau nei
9	253	apie proc
10	235	šešėlinės ekonomikos
11	230	bet ir
12	226	darbo jėgos
13	224	proc o
14	219	gali būti
15	217	šių metų
16	210	per metus
17	204	nedarbo lygis
18	196	nekilnojamojo turto
19	190	prieš metus
20	187	mlrd litų
21	185	ir proc
22	172	proc ir
23	163	nedarbo lygio
24	162	iš esmės
25	159	šiek tiek

Search Term ☐ Words ☐ Case ☐ Regex ☒ N-Grams

darbo

Advanced

Start Stop Sort

Sort by

Search Term Position

☐ On Left ☐ On Right ☐ Invert Order

N-Gram Size

Min. Size 2 Max. Size 3

Min. N-Gram Frequency

12

Save Window

Exit

Konstrukcijų atrankos kriterijai

- turi forą ir reikšmę
- leksinės konstrukcijos pereinančios į gramatines
- vartojamos ir jų mokomasi kaip vieneto
- vartojamos visose dalykinėse kalbose ir ekonomikos kalboje ekonomikos raidos tema

Konstrukcijų pavyzdžiai

- *darbo*
vidutinis darbo užmokestis
bruto darbo užmokestis
- *sudarė*
sudaryti palankias sąlygas
sudaryti daugiau nei
sudaryti tik apie
- *Funkcija “N-Grams”*
palyginti su
atsižvelgiant į
per metus
investicijos į

Konstrukcijų aprašymas Moodle

**4 glosarijai Duisburgo-
Eseno universiteto
virtualioje mokymosi
aplinkoje**

Konstrukcijų aprašymas Moodle

A screenshot of a web browser window showing a Moodle glossary page. The browser's address bar displays the URL 'moodle.uni-duisburg-essen.de/mod/glossary/view.php?id=151995&mode=&hook=ALL&sortkey=&sortorder=&fullsearch=0&page=1'. The page content includes a navigation bar with 'Sonderzeichen' and a list of letters 'A|B|C|D|E|F|G|H|I|J|K|L|M|N|O|P|Q|R|S|T|U|V|W|X|Y|Z'. Below this is a pagination bar showing 'Seite: (Frühere) 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 (Nächste)'. The main content area has a blue header with the letter 'B'. Underneath, it lists fields for 'biudžetas:', 'Konstrukcija: **valstybės biudžeto pajamos**', 'Konstrukcijos modelis:', 'Reikšmė (-ės):', 'Pragmatika:', 'Vartojimo pavyzdžiai iš teksto:', 'Pastabos:', and 'Straipsnio autorė/ autorius + data:'. The bottom of the browser window shows a Windows taskbar with various icons and a system clock displaying '18:08'.

Konstrukcijų aprašymas Moodle

Firefox Paštas :: Inbox kontutyte EU Projekt KoGloss - Glossare: Glossar... duisburgo universitetas - „Google“ pa... moodle.uni-duisburg-essen.de/mod/glossary/view.php?id=151995&mode=&hook=ALL&sortkey=&sortorder=&fullsearch=0&page=0

atsilikti:

Konstrukcija: **atsilikti nuo**

Konstrukcijos modelis: *atsilikti_{verb.} + nuo_{praep. gen.}*

Reikšmė (-ės): judėti į priekį nespėjant su įprastu tempu, niekaip nepriartėti arba per mažai priartėti prie siekiamo tikslo, nebe(s)ivystyti taip, kaip tikimasi

Pragmatika: Dažnai vartojama ekonomikos srityje, ypač kalbant apie ekonomikos augimo tempą. Tokią konstrukciją galima rasti laikraščių straipsniuose ekonomikos skytyje, bankų metinėse ataskaitose, ministerijų pranešimuose ir pan. Ši konstrukcija yra neigiamo atspalvio. Ji pasitaiko penkis kartus keturiuose Ko-Gloss teksto tekstuose būtojo kartinio laiko forma.

Vartojimo pavyzdžiai iš teksto:

- 1) Dėl to populiariausias Lietuvos degalinėse 95 markės benzinas pabrango apie 8 proc. Europos Sąjungoje bendras kainų lygis taip pat pajudėjo iš vietos – išankstiniais skaičiavimais, gruodį eurozonos suderintas vartojimo kainų indeksas buvo aukščiausias per pastaruosius kelis mėnesius (0,9 proc.), tačiau vis tiek gerokai atsiliko nuo siektino 2 proc. infliacijos dydžio (VEIDAS_2010_01_18_Pasaulio ekonominė stabilizacija).
- 2) Pelno mokesčio surinkimas labiausiai atsiliko nuo plano – jo surinkimas siekė 78,58 proc., tačiau šis mokestis ir padidintas buvo labiausiai – nuo 15 iki 20 proc. (ISM_2009_05_20_Šešėlinė ekonomika.txt).
- 3) Priešingai nei prekių išvežimas, jų įvežimas praėjusių metų antrąjį pusmetį neigavo pagreičio, todėl kiek netikėtai 2004 m. importas pagal augimo tempą gerokai atsiliko nuo eksporto (DnB NORD_2005_04_Lietuvos ekonomikos apžvalga.txt).

Pastabos:

Ko-Gloss teksto tekstuose pasitaiko ir daiktavardžių su veiksmožodžio „atsilikti“ kamieniu. Tokie daiktavardžiai irgi vartojami su prielinksniu „nuo“.

Vartojimo pavyzdžiai iš teksto:

- 1) Nacionalinis plėtros planas 2007-2013 metams, priimtas 2005 metų gruodį kaip fundamentalus instrumentas, kurio pagalba Rumunija tikisi iš esmės sumažinti ekonominį atsilikimą nuo ES, sudaro prielaidas iki 2013 metų išvystyti dinamišką ir klestinčią Rumunijos ekonomiką, sėkmingai integruotą į bendrą ES rinką (ro.mfa_2011_02_22_Bendra ekonomikos apžvalga.txt).
- 2) Lietuvos ekonomikos raidos strateginis tikslas yra sumažinti atsilikimą nuo labiausiai ekonomiškai pažengusių valstybių (tolimesnėje ateityje visiškai likviduoti atsilikimą) (UKMIN_2005_IŠORĖS EKONOMINIŲ SANTYKIŲ STRATEGIJA.txt).

Straipsnio autorė/ autorius + data: Reda Lovčkaitė + 2012 04 20

Find: holistisch Next Previous Highlight all Match case

EN 18:10

Atitikmenų nustatymas

Firefox - Palta: Inbox - kontuYTE - EU Projekt KoGloss - Glossare: Glossar... - duisburgo universitetis - „Google“ pa... +

moodle.uni-duisburg-essen.de/mod/glossary/view.php?id=151395&mode=letter&hook=ABsortkey=&sortorder=

Strapsnio autorė / autorius + data: Alina Isilionis + 2011-12-22 20:46

2 komentara 4

augimas:
Konstrukcija: **augimo tempas**
Konstrukcijos modelis: **augimo_{pub} m. pl. ger + tempas_{pub} m.**
Reikšmė (-ės): teigiama linijinė vyktandio vystymosi greitis
Pragmatika: naudojama sg. ir pl.
Vartojimo pavyzdžiai iš tekstyno:
Indėlių užsienio valiuta **augimo tempas** buvo nežymiai sparčiau negu indėlių litais, todėl nacionalinė valiuta laikomų indėlių dalis šiek tiek sumenko iki 64,8%, kai liepos 1 d. ši dalis sudarė 64,9% (VZ, "Apitauša: pramonės optimizmas siljsta", 2011-10-19)
Ekonomikos augimą apibūdina **BVP augimo tempai** – parodo, kaip kinta šalies ekonomikoje sukuriamų prekių ir paslaugų apimtį; **BVP** tenkančio vienam šalies gyventojui **augimo tempai** – apibūdina, kaip kinta žmonių gyvenimo lygis. (VUEF, Vita Šekitelo, "Gamybos, nedarbo ir infliacijos sąryškis", 2009)
Pastabos:
Strapsnio autorė / autorius + data: Salomeja Jurutė. 2012-04-18

1 komentara 4

Moodle an der UDE ist ein Service des ZfM Ansprechpartner: Moodle Administrator, Server: kv41.zim.uni-duisburg-essen.de

Find: holistisch - Next Previous Highlight all Match case

Firefox - Palta: Inbox - kontuYTE - EU Projekt KoGloss - Glossare: Glossar... - duisburgo universitetis - „Google“ pa... +

moodle.uni-duisburg-essen.de/mod/glossary/view.php?id=151390&mode=letter&hook=W&sortkey=&sortorder=

Wachstumsrate(n):
(ez)
Morphologie:
• **Wortart:** Substantiv, feminin
• **Flexion:**
◦ Sg: die(der/ der/ die Wachstumsrate
◦ Pl: die(der/ der/ die Wachstumsraten
• **Wortbildung:** Wachstum Substantiv + S Fugenelement + Rate Substantiv = Nominalkompositum
Angabe zur syntaktischen Struktur der Konstruktion:
• **Struktur:** (Artikel (best. oder unbest./ fem./ Sg. oder Pl.) + Substantiv (fem./ Sg. oder Pl.)
• **Einbettung in den Satz:** Meist als Subjekt oder Objekt (vorwiegend Akkusativobjekt), seltener als Genitivattribut
Bedeutung(en):
• „[...] die prozentuale Veränderung einer wirtschaftlichen Größe, z. B. des Bruttoinlandsproduktes (BIP), im Vergleich zu einem vorangegangenen Zeitraum.“ (http://www.bbb.de/zoopop/zoopop_lemmata.html?uid=WIKIKZ6&tit_nach_Duden_Wirtschaft_2009)
• **Hyponym im KoGloss-Korpus:** Zuwachsrates
• **Hyperonym im KoGloss-Korpus:** Rate
Gebrauch:
• im wirtschaftlich-politischen Diskurs ein Standardausdruck, jedoch nicht ausschließlich als wirtschaftlicher Terminus verwendet, taucht z.B. auch in der Mathematik auf;
• bezieht sich auf eine Berechnungsgröße, die einen (meist exponentiellen) Zuwachs im Vergleich zweier Berechnungskomponenten deutlich macht;
Verwendungsbeispiele der Konstruktion aus dem Korpus:
„Schon blickten viele Konjunktur-Experten deutlich pessimistischer in die Zukunft, auch wenn die deutsche Wirtschaft im ersten Quartal eine beeindruckende Wachstumsrate von 1,5 Prozent vorzuweisen hatte. Dafür könnte der Absturz später umso heftiger ausfallen, fürchten sie nun. Die hohen Energiepreise könnten nach jüngsten Prognosen die Wachstumsrate dieses Jahres beträchtlich schmälern.“ (SPIEGEL 16/06/2008: "Gefahr für den Wohlstand")
„Anspruchs der Komplexität des Bruttoinlandsproduktes als gesamtwirtschaftlicher Leistungsindikator ist ein durchschnittlicher Korrekturbedarf der Wachstumsrate von etwa einem halben Prozentpunkt (mittlere absolute Revision zwischen erster Schätzung und endgültigem Quartalsergebnis im Vorjahresvergleich) eine kaum vermeidbare Unsicherheit, was auch die internationalen Vergleiche belegen.“ (DESTATIS, 10/2007: "Volkswirtschaftliche Gesamtrechnung")

Find: holistisch - Next Previous Highlight all Match case

Konstrukcijos aprašymas

- susipažįsta su praktinės leksikografijos metodais
- aktyvus mokymasis
- mokymasis bendradarbiaujant

Apibendrinimas

- mokantis svetimosios dalykinės kalbos
- gali padėti suvokti gimtosios kalbos ypatumus
- mokantis (gimtosios) kalbos gramatikos, leksikologijos, leksikografijos
- rašant dalykinius tekstus gimtąja kalba
- verčiant dalykinius tekstus

Litartūra

- Fischer, K. Stefanowitsch, A. 2008. Konstruktionsgrammatik: Ein Überblick. *Konstruktionsgrammatik: von der Anwendung zur Theorie*. (Hrsg.) K. Fischer, A. Stefanowitsch. Tübingen: Stauffenburg. 3-17.
- Götze, L. 1997. Was leistet das Gehirn beim Fremdsprachenlernen? Neue Erkenntnisse der Gehirnpsychologie zum Fremdsprachenerwerb. *Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht* [Online], 2(2), 15 pp. Available: http://www.spz.tu-darmstadt.de/projekt_ejournal/jg_02_2/beitrag/goetze1.htm (Stand: 21.04.2012)
- Handwerker, B. 2008. Chunks und Konstruktionen. – Zur Integration von lerntheoretischem und grammatischem Ansatz. *Estudios Filológicos Alemanes* 15, 49 - 64.